

Козій О.М.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства
та вокально хорового мистецтва,
*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ РОБОТИ НАД ПАРТИТУРОЮ

В умовах сьогодення, тенденції розвитку національної вищої освіти з євроінтеграційним курсом та модернізаційними процесами необхідно розглядати крізь призму підготовки високопрофесійного, компетентного фахівця, здатного успішно конкурувати в сучасних реаліях освітньо-європейського простору. «Освіта – це спосіб входження людини у світ науки і культури. Усвідомлення взаємозв'язку освіти і культури, необхідності культурного імперативу у визначенні змісту освіти дає підставу говорити про соціокультурний зміст освіти, головним завданням якої є розвиток здібностей особистості в усіх сферах її діяльності»[1, с. 21].

Здатність до високоморального, культурного, толерантного, педагогічного спілкування – необхідні якості для професійної самореалізації, запорукою яких є розвиток комунікативних навичок.

Н. Лупак у своєму дисертаційному дослідженні на тему: «Теорія і практика формування комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецьких спеціальностей на засадах інтермедіальної технології» зауважує: «в умовах оновлення освітньої комунікативної парадигми потребує набуття

особливого статусу мистецька освіта, оскільки саме в ній закладені унікальні можливості перенесення культурного досвіду людства в площину практичної педагогіки» [2, с. 2].

Проблеми комунікативних умінь майбутніх учителів у своїх працях досліджували такі вчені: О. Бодальова, С. Бондар, О. Гузар, І. Когут, Н. Лупак, О. Овчарук, Л. Пуховська, С. Салій, Т. Смагіна, Ю. Рібцун та ін. Вивченням питань розвитку комунікативних навичок майбутніх учителів музичного мистецтва займалися: Б. Жорняк, О. Комаровська, К. Кушнір, Л. Масол, С. Ткачук, Є. Проворова та ін., але питання розвитку комунікативних навичок в процесі роботи над партитурою не знайшло широкого висвітлення науковцями, що й зумовило вибір теми дослідження.

Володіння професійним тезаурусом, культурою усного та писемного мовлення є одним з найважливіших чинників професійної комунікації вчителя музичного мистецтва. Аналізуючи літературу комунікативна компетентність визначається як «сукупність сформованих професійних знань, комунікативних та організаторських здібностей, здатності до самоконтролю, імпліцитної культури вербальної та невербальної взаємодії, а комунікативні здібності вчителя – здібності до спілкування з дітьми, вміння знайти правильний підхід до учнів, встановити з ними доцільні, з педагогічної точки зору, взаємовідносини; наявність педагогічного такту» [3].

Навчальний процес оснований на явищі комунікації і виховання особистості здобувачів освіти здійснюється також лише в соціально-комунікативному середовищі. Комунікативні навички майбутніх учителів музичного мистецтва повинні формуватися і при вивченні фахових дисциплін. При індивідуальній формі занять з предмету «Хорове диригування» викладач відповідає за успіх комунікації, забезпечення гуманістичного спрямування розвитку навчання. З'являється

можливість удосконалити і розвивати комунікативні навички та підготувати студента до практичної діяльності з хоромим колективом, навчити встановлювати психологічний контакт зі співаками колективу та навчити культурі спілкування. Під час занять з хорового диригування у здобувачів освіти формується «здатність до взаємодії: з іншими учасниками комунікації (в межах академічної групи та за її межами); авторами мистецьких творів як суб'єктами художньої комунікації (безпосередні та опосередковані контакти); артефактами як об'єктами художньої комунікації; текстами (цифрового та нецифрового формату); художніми образами; засобами масової інформації; власним внутрішнім світом» [2, с.22].

Перше знайомство з хоромим твором починається з візуально-графічного сприйняття партитури, підготовчого етапу роботи над хоромим твором. Розучування партитури розпочинається з дослідницької та науково-пошукової роботи – студент вивчає питання стилю і жанру, характеристику творчості композитора, в контексті цілісного бачення епохи. Наступним етапом є становлення відповідності музичного та літературного тексту (аналіз літературно-сміслових і музичних акцентів, особливості фразування, визначення кульмінацій). При роботі над літературним текстом на особливу увагу заслуговують знаки пунктуації, оскільки вони мають художньо-виразну та логіко-граматичну функцію і відповідно їм визначаються кульмінації, логічні акценти, додаткові цезури, фермати.

Вся інформація, яку знайшов студент, обговорюється в класі з викладачем, проводиться порівняльна характеристика з уже вивченими творами та у формі творчого діалогу зароджується власне сприйняття твору. Саме в інтелектуальному, творчому процесі обговорення драматургії твору має закладатися емоційний початок понятійного рівня

для перетворення його на усну образну мову. Використовуючи різноманітні прийоми навчальної діяльності: слухання, аналіз, узагальнення, установлення причинно-наслідкових зв'язків, побудову гіпотез, моделювання, оперування поняттями, пояснення, словесний опис, формулювання проблем, музично-теоретичний аналіз, ми готуємо здобувачів освіти до практичної роботи з хоровим колективом, проводимо тренінги по вмінню комунікувати з виконавцями, даємо змогу розвивати навички вербального та невербального спілкування.

Згідно з позицією А. Бондаренко, «завдяки створенню викладачем проблемних і творчо-пошукових ситуацій під час навчальної роботи студента над диригентською технікою, спрямування його до здійснення самоаналізу диригентських дій уможлиблюється набуття ним умінь логічно обґрунтовувати доцільність виконання певного диригентського малюнку, який не тільки відображає характерні особливості даного хорового твору, але й забезпечує багаторівневу комунікацію під час диригування виконавським колективом» [4, с.16].

Детальний аналіз та майстерне, досконале виконання студентом партитури твору на фортепіано так, як в його уяві має виконати хор – результат титанічної праці як студента так і педагога. Характеристику вокальних умов кожної хорової партії, виявлення інтонаційних труднощів, видів ансамблю, які зустрічаються в процесі виконання хорового твору, дикційних труднощів, що містяться в літературному тексті хорового твору необхідно визначити студенту самостійно та продумати якими методами та формами роботи досягнути якісного виконання твору хоровим колективом для того, щоб відтворити найголовніше – задум композитора.

Комунікативні навички формуються також в умовах взаємодії з творами музичного мистецтва, живопису, балету,

кіно, літературних творів, тому результатом міжособистісної взаємодії є певний досвід комунікативних ситуацій запозичених з культурно-мистецького середовища та можуть проявитися в контексті реальних комунікативних ситуацій. Працюючи над партитурою хорових творів у студента зароджується образно-інтонаційне сприймання твору, його певний художньо-комунікативний досвід збагачений іншими творами мистецтва дає можливість найтонше відчутти характерні особливості та при більш детальному аналізі уже формується власне бачення і трактування твору.

Отже, підсумовуючи аналіз сучасної педагогічної літератури та власний педагогічний досвід ми дійшли висновку, що розвиток комунікативних навичок майбутніх учителів музики є необхідною якістю для фахівця нової генерації, який має вміння керуватися власними емоціями, формувати комунікативну культуру школярів на основі взаємоповаги, рівноправного партнерства, толерантності, творчості. Від культури, загальної ерудиції, рівня педагогічної та професійної майстерності учителя залежить вміння творчо мислити, використовувати сучасні методи та технології викладання, розуміти методи і способи ефективної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Навчальний посібник з курсу «Філософія освіти» для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». / Т.Н. Кучера, Л.І. Насонова, В.В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.

2. Лупак Н. М. Теорія і практика формування комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецьких спеціальностей на засадах інтермедіальної технології. Автореф.... дис... на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. 13.00.04. Тернопіль, 2021. 36 с.

*Матеріали XXXII-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 травня 2023 року, м. Відень (Австрія), дистанційно)*

3. Професійне мовлення вчителя. Короткий словник термінів. Укладачі: Ходанич Л. П., Палько Т. В. Ужгород, 2018. С.34 Словник педагогічних термінів.pdf - Google Drive

4. Бондаренко А. В. Інтелектуально-творчий розвиток студентів у класі хорového диригування : [навч.-мет. посібник.]. Кривий Ріг : КДПУ, 2019. 160 с.

